

ПЛАТФОРМА 2 ПРОТИДІЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ, ЗАПОБІГАННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО В ЗОНІ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

*Софія Богомазова, Ліна Перелигіна
Національний університет цивільного захисту України*

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ЖІНОК НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Сьогодні дослідження особливостей впливу війни на українців, вивчення особистісного ставлення до війни серед різних вікових та гендерних груп набуває нової актуальності у психологічній науці. Військові дії не проходять непомітно, вони можуть нести як фізичні, так і психічні втрати.

Наразі професійна діяльність рятувальників та рятувальниць характеризується високим рівнем психоемоційного напруження, яке пов'язано зі значущістю та відповідальністю виконання професійних завдань, а також наявністю реального ризику життю. Участь у бойових діях можна розглядати як стресові події виняткового характеру, що викликають загальні стресові реакції практично у будь-якої людини. Тому у працівників ДСНС України, професійна діяльність яких дозволяє віднести їх до групи осіб з підвищеним ризиком, можуть розвиватися психологічні розлади різного генезу [2].

У червні 2022 року в Міністерстві охорони здоров'я України оголосили: близько 15 мільйонів українців вже потребують психологічної підтримки через війну. Попередні дослідження та досвід інших країн, які постраждали від збройних конфліктів, наголошують на тому, що найменше кожна п'ята людина може мати негативні наслідки для психічного здоров'я, а у кожній десятій людини можуть спостерігатися наслідки середнього та важкого посттравматичного стресового розладу [3].

Дослідження посттравматичного стресового розладу почалося з аналізу впливу екстремальних факторів на людину та клінічних спостережень. Нашу увагу зацікавив підхід англійського вченого С. Касла, який виокремив два основні трактування поняття стресу. У першому трактуванні стрес розглядається як переважання вимог середовища над тими наявними можливостями суб'єкта, що необхідні для їх задоволення (перевантаження, перевтома, високий ризик небезпеки та інше). У другому трактуванні стрес є неадекватністю у цілісній системі «людина – середовище», що включає не тільки звужене тлумачення, але й зв'язок між потребами людини та

можливостями їх задоволення в тому середовищі, де знаходиться особистість [4].

Наразі у західній психології існує стандартна практика використання структурованого діагностичного інтерв'ю для виявлення та детального врахування усіх факторів впливу та симптомів посттравматичного стресового розладу. Досліджуючи особливості впливу війни на жінок Національного університету цивільного захисту України, ми спирались на ключові питання опитувальника скринінгу посттравматичного стресового розладу та розробили експрес-анкету виявлення емоційних переживань особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту [1].

За результатами опитування було виявлено декілька значних результатів, а саме:

– на питання «Протягом часу після російського вторгнення чи стикалися ви з проблемами безпеки?» – 63% опитуваних жінок відповіли «Боюся за своє життя, фізичну та психологічну недоторканість через ракетні удари»; 26,3% – відповіли «Ні»; 10,7% – відповіли «Боюся за життя своїх дітей, онуків, родичів, які перебувають на тимчасово окупованій території»;

– на питання «Перебуваючи в громадських місцях, чи боїтесь ви пройти повз групу чоловіків?» – 50% жінок відповіли «Так, я боюся фізичного насильства (наприклад, удару, штовхання тощо)»; 27,3% – відповіли «Ні»; 22,7% – відповіли «Я боюся сексуального насильства (наприклад, небажаного дотику, обмацування, обійм, поцілунків тощо)»;

– на питання «Чи вважаєте ви, що масштабне вторгнення Росії посилило в Україні гендерне насильство над жінками та дівчатами» – 67,6% жінок відповіли «Так, через збільшення військової присутності»; 17,4% – відповіли «Так, бо немає спеціалізованої психосоціальної та юридичної допомоги» та 15% жінок відповіли «Ні».

Отже, провівши експрес-опитування жінок університету, ми виявили, що 67,2% опитуваних жінок мають первинні симптоми посттравматичного стресового розладу, а 32,8% жінок намагаються уникати усього, що хоча б віддалено може нагадувати їм про травмуючі події.

Таким чином, хочемо зазначити, що дослідження особливостей формування посттравматичного стресового розладу, пов'язаного із воєнними діями в Україні, потребує розробки сучасних підходів щодо діагностування, профілактики психологічної та фізичної дезадаптації фахівців ризиконебезпечних професій.

Література:

1. Євдокимова Н. О., Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Особистість у кризових ситуаціях: огляд сучасних психодіагностичних методик. Київ, 2016. 229 с.

2. Ломакін Г. І. Прояви порушень реадaptaції учасників бойових дій у системі суспільних відносин. *Проблеми емпіричних досліджень у психології* :

Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 6–7 грудня 2012 року. Київ, 2012. С. 94-100.

3. Чи всі ми матимемо ПТСР? <https://moz.gov.ua/article/health/chi-vsi-mi-matimemo-ptsr>

4. Kasl S. Epidemiological contributions to the study of work stresses. Cooper C., Payne R. *Stress at work*. Chichester, 1978. P. 3-48.

*Ольга Давидова
Державний науково-дослідний інститут
Міністерства внутрішніх справ України*

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ЗБРОЯ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Російські військові в Україні використовують зґвалтування як пряму зброю проти цивільного населення, отже, сексуальне насильство більше не розглядається як неодмінний згубний побічний наслідок війни. Це підтверджується заявою спеціальної представниці генсека ООН з питань сексуального насильства у конфліктах Праміли Паттен: «Зґвалтування та сексуальне насильство, до яких вдаються російські військовики в Україні, є частиною «воєнної стратегії» рф» [3]. За її словами, наявні всі ознаки використання зґвалтування як інструменту зброї під час війни в Україні, ніколи раніше сексуальне насильство не було таким масовим на передовій, у росіян це – «навмисна тактика з дегуманізації жертв».

Згідно з Міжнародним протоколом із документування та розслідування сексуального насильства в конфлікті, сексуальне насильство може мати багато різних форм і не обмежується зґвалтуванням. Воно охоплює будь-яку дію сексуального характеру із застосуванням сили або у примусових обставинах або будь-яку дію, яка особливо націлена на статеву функцію чи статеві органи особи [5, с.11]. Вчинене як воєнний злочин, злочин проти людяності та (або) акт геноциду чи будь-яке інше порушення міжнародного гуманітарного права, сексуальне насильство часто є частиною трагічної та жорстокої моделі злочинних дій, скоєних стосовно осіб чоловічої та жіночої статі, зокрема дітей, в конфлікті.

Сексуальне насильство можуть використовувати, щоб послабити громади та отримати над ними контроль; щоб покарати або знищити певну групу, тероризувати її членів, помститися їм або змусити їх втекти з території та поширити повідомлення про напади; використовувати як форму катувань, щоб карати, принижувати, залякувати або шляхом примусу домагатися інформації від затриманих чоловіків та жінок.

Деякі експерти пов'язують можливість такого насильства державного рівня з високим рівнем домашнього насильства [1]. З цією думкою можна погодитися, водночас слід наголосити, що відбувається воно передусім з волі